

„A világ összetartozása szívügyem”

Zircen született, Ghánában és Nigériában nevelkedett, londoni érettségije után Németországba disszidált, Münchenben a pszichológia professzora lett, 160 országban volt világutazó. Héjj Andreas társadalomtudóst, szociálpszichológust, világutazót, újságíró és a PTE FEEK egyetemi tanárát kérdeztem életútjának és szakmai pályájának különböző metszeteiről.

DEMÉNY Enikő

interjúja

Milyen életelv köti össze ezt a számos szerepet?

Igyekeztem annak utánajárni, ami érdekelt. Kíváncsi voltam az emberekre, a világra, és szerettem volna minél többet és különböző rétegekből megismerni. Édesapám munkahelye hozta magával, hogy Magyarországtól távoli helyeken élünk és jártunk. Ez felkeltette az érdeklődésemet a sokféle viselkedésre, hagyományra és az emberekre.

Mit jelképez a nyakában levő amulett?

Ez a magyar nemzet ősi szimbóluma, a rovásírás „gy”, vagyis az Egyistennek a jele. A világ összetartozása szívügyem. Nagyon fontos, hogy ez az egység és együvé tartozás határozza meg azt, amit tesztek.

Miért vonzotta Önt a szociálpszichológia?

Igazából nem nagyon tudtam, hogy mi a pszichológia. Engem az ember, a viselkedés és a miértek érdekeltek. A családom azt szerette volna, ha orvos leszek, de tudtam, hogy azt nem nekem találták ki, hogy az embert kizárólag testére korlátozottan kelljen vizsgál-

nom. A pszichológia volt az, amiről úgy gondoltam, hogy egyfelől gyógyító szakma, másfelől az embert testének-lelkének-szellemének egységében, azaz teljességében tanulmányozza.

Társadalomtudósként mi érdekliz igazából?

Mit lehet tenni azért, hogy az ember szabad legyen és merje az emberekhez és a transzcendenshez vezető út keresését tudatosítani és megvalósítani. Mit lehet tenni azért, hogy az emberek ne emberi irányítóiktól várják el, hogy azok helyettük gondolkodjanak és döntsenek, hanem az ember felelősséget tudjon vállalni önmagáért és szeretteiért.

Szociológiai kutatásai releváns társadalmi-politikai jelenségekre irányulnak. 1986–87-ben Európa szubjektív reprezentációját kutatta kelet-, nyugat- és nem európaiaknál. Hogyan változott ez az évtizedek során?

Feltételeztük, hogy ez a kép egyfelől különbözik azoknál, akik az akkori Vasfűgöny keleti, illetve nyugati oldalán éltek. Másfelől megnéztük azt, hogy az Európán kívüliek (amerikaiak és ausztrálok) milyen Európa-képpel rendelkeznek. A kísérleti személyeknek fel kellett sorolniuk azokat az országokat, amelyek megítélésük szerint Európához tartoznak. Az érdekelt, hogy a felsorolás által milyen tömböket éreztek összetartozónak a kontinensen belül. A nyugat-európaiaknak többnyire a közös piac nyugati országairól volt képük, Kelet-Európa számukra szinte már a Balkánnal folyt össze. Politikai szempontból a *mi* és az *ők* polarizált gondolkodás volt jellemző mindkét oldalon. Európa képe azóta dif-

ferenciáltabbá vált. Ma inkább kivétel, mint szabály, hogy Budapestet összekeverik Bukaresttel. Az Európán kívüliek Európa-képe sajnos nem annyira megalapozott, hiszen az amerikai újságokban elenyésző az Európáról szóló információ. Sajnos, itt nincs jelentős változás. Nyugat- és Kelet-Európa azonban már nem ellenségként tekintenek egymásra. Ebben pozitív változást látok.

2011-ben miben látja az európai identitás válságát?

Néhány évtizeddel ezelőtt Európa egyértelműen a keresztény államot jelentette. A Nyugat egy bizonyos kulturális, történelmi és vallási érték-közösséget jelentett. Az, hogy az európai alkotmányból száműzték Istent és a kereszténységet, felveti annak a kérdését, hogy mi maradt még? A régi világ a keresztény Európa képe volt, és most nagyon hangsúlyozzák, hogy van egy új világrend, amiről azt kell feltételeznem, hogy nem keresztény, sőt keresztényellenes a maga újdonságában. Mi az, ami ezek után összefog, ha nem a keresztény felebaráti szeretetre felépített világrend?

A beavatás társadalmi rítusát kutatja Óceánia törzsi közösségeiben. Azt állítja, hogy a nyugati társadalmakban ez megszűnt. Nem inkább új rítusok kialakulásáról van szó?

Rítus helyett „rítus-helyettesítőcskék” alakultak ki. Az emberek itt is tetováltatják magukat, mint az Indonéziai Szövetség államaiban, ahol a beavatás utolsó jele, hogy a beavatottak teljes tetoválást kapnak. A lényeg viszont nem az, hogy tetoválták őket. Attól, hogy valaki a beavatás külső jeleit magán viseli, nem biztos, hogy birtokolja a

rítussal járó lelki-szellemi érettséget. A beavatás lényege, hogy valakit hosszú felkészítéssel képessé tegyenek arra, hogy saját gyengéjének tudatában felelősséget tudjon vállalni önmagáért és közösségéért. Szembesítették a legmélyebb félelmeivel: így már nem zsarolható. Ha valaki fél, akkor bármire ráve-

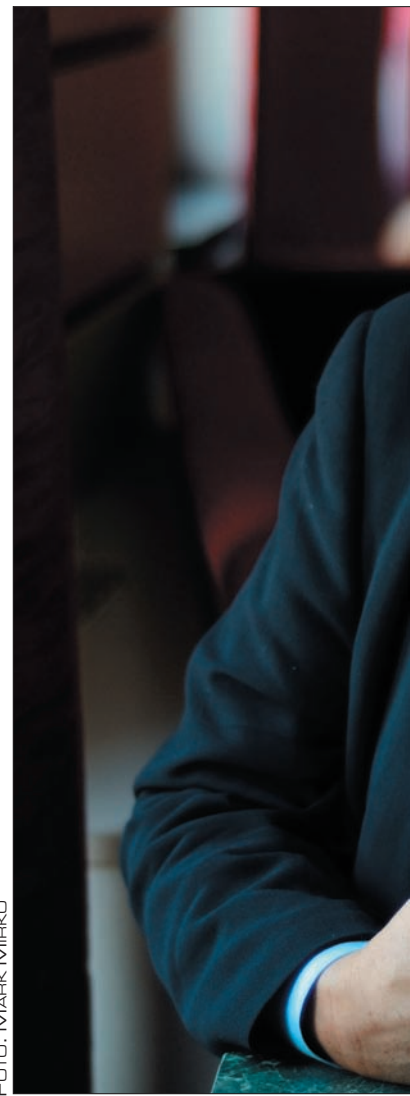

FOTO: MARK MIRKO

BARANYA MEGYE KÖZÉLETI NAPILAPJA

MEGYEI FRISS HÍREK

PROGRAMOK

NAPI MENÜ

SPORT

További információ: www.bama.hu

Dunántúli Napló

A miénk.

hető. Nem látok olyan eljárást, ami társadalmunkban ilyen mértékben fölkészíti a fiatalokat a felnőtt életre. Ha pedig a felnőtt testben egy gyerek él, az nem nagyon szerencsés.

Egyik 2001-es tanulmányában arra kéri rá, hogy mennyire tesz minket alkalmassá evolúciósan kialakult erkölcsünk, hogy multikulturális globalizációban éljünk. Hogyan értsük az evolúciósan kialakult erkölcs fogalmát?

Az evolúciós pszichológia kizárólag a viselkedés evolúciójáról szól, nem pedig az ember biológiai fejlődéséről. Ennek értelmében a korábbi környezetekhez való alkalmazkodás segítette a mostani viselkedésünk kialakulásában. El tudtak terjedni az olyan együttélési módozatok és alkalmazkodási szokások, melyek megtanítottak arra, hogy kikkel milyen módon érdemes együtt élni a hosszú távú túlélés biztosítására. Az erkölcs – egy

számítógépes szimuláció primitív hasonlatával – arról szól, hogy eldöntjük, érdemes-e becsapni a másik embert. Kiderül, hogy egy vagy két nemzedék esetében érdemes, de kettőnél több nemzedék esetében már nem. Az ember a harmadik-negyedik nemzedéktől kezdve saját magával tol ki, ha a másikat becsapja. Pszichológusként azt kell mondanom, hogy hosszabb távon nincs alternatíva a becsületességen kívül. Egy globalizált társadalomnak az a veszélye, hogy ott nagy valószínűséggel csak egyszer találkozom valakivel, és ha őt akkor becsapom, nincs visszacsatolás. Egy szervesen együtt élő közösségben viszont nagyon hamar kiderül, hogy valaki nem megbízható ember. Itt nyilvánvalóvá válik, hogy az emberséges magatartáson kívül nincs alternatíva. Sajnos egy globális társadalomban erre nincs esély. Másfelől agykapacitásunk korlátai nem teszik lehetővé egy 150 főt meghaladó embercsoport egymás közötti kapcsolatrendszerének az észben tartását és kezelését. Szerintem az ember egy szemtől szembe ismert közösségbe teremtett lény. A globális világban kialakult virtuális kapcsolataink annyira új jelenségek, hogy a biológia erre biztosan nem készített föl. Úgy gondolom, hogy nem ez lesz a jövő, mert azért a virtuális szaporodás nem fogja az emberséget életben tartani. Én a globalizációban kifejezetten veszélyt látok, mert nem tartom emberhez méltónak. Ez nem azt jelenti, hogy a másik embert a saját kultúrájában nem tudom tökéletesen tisztelni.

2008 óta kutatja a magyarok és cigányok közti feszültségek vélelmezett okait, illetve feloldási lehetőségeit. Mít tapasztalt eddigi empirikus vizsgálataiban?

Nem vagyok cigányvédő vagy cigánypolitikus, hanem társadalomkutató, aki őszintén érdeklődik az emberek iránt. Nyomaszt az, hogy milyen kölcsönös félelmet szítanak két csoport között, akik igenis közösen kell, hogy éljenek. Óriási szükség van a két fél közötti kommunikációra azért, hogy mindkettő megismerje az egymással szembeni kölcsönös félelem valódi okát. Fontosnak tartom, hogy legyen igazi történeti cigánykutatás, amely magyarokkal és cigányokkal egyaránt ismerteti, hogy honnan jöttek, kik ők, mi a feladatuk, mi a küldetésük. Ugyanakkor bátorítani kell a cigányokat a tanulásra, hogy ez ne legyen a saját közösségükben kivetendő. Ne legyen tabu téma, hiszen teljesen érthetetlen, miért kell két csoport között feszültséget szítani. Kinek használ ez? A cigányoknak és a magyaroknak biztosan nem!

Tanár–diák kapcsolat tekintetében milyen különbségeket tapasztal németországi és magyarországi diákjai között?

Kifejezetten tapasztalok különbségeket. Tanár–diák viszonyban az a benyomásom, hogy az itteni hallgatók sokkal udvariasabbak, jól neveltebbek. Münchenben sokkal inkább lázongó a fiatalság, és érveikkel gyakran próbálják lesöpörni a tanárt. Ez nagyon hiányzik itt! Ennek a különbségnek az okát abban látom, hogy németországi diákjaim körében jobban elterjedt a kritikus gondolkodás, az a fajta magatartás, amely megköveteli a tanártól, hogy gondolataik és érveik alapján, ne pedig az életkor alapján ítélje meg őket. Nagyon fontos a szemmagasságban történő találkozás. Az egyetem szellemisége pedig pontosan az, hogy tanár és diák az egyetemi közösségen belül együttesen keresse az igazságot.

BAMA.hu
 életkor: 5 év | **lakhely:** Pécs, Baranya
státusz: szakmai kapcsolat naponta
 több mint 23.000 olvasóval
profil: hírek, képek, videók, programok

twitter.com/bamaszerk
 kövess minket a friss hírekért, tagelj és jelen meg a bama.hu főoldalon

facebook.com/bama.hu
 lájkolj minket, és ismerd meg a szerkesztőség személyes hangját

youtube.com/bamaszerk
 iratkozz fel csatornánkra, és értesülj első kézből friss videóinkról

bama.hu/rss-files
 fűzd be feedjeinket kedvenc olvasódba, és szállítjuk a híreket